

Asia: VN/35317/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ulosottokaaren muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

1. Esitys varojen kohdentamisesta saatavan osille

Lausuntonne yleisesti varojen kohdentamista saatavan osille koskevista muutosehdotuksista.

Esitys on huolellisesti valmisteltu, ja oikeusministeriön pyrkimys helpottaa ylivelkaantuneiden asemaa on kannatettava.

Keinot parantaa ylivelkatilanteessa olevien kansalaisten asemaa tulee perustaa huolelliseen vaikutustenarviointiin, jotta käytössä olevat resurssit käytetään mahdollisimman vaikuttavasti. Tämä ehdotus ei Ulosottolaitoksen näkemyksen mukaan tuo merkittävää parannusta velallisten asemaan.

Ulosottolaitos arvioi, että velkajärjestelyn käytön laajentaminen olisi ensisijainen keino parantaa ylivelkatilanteeseen joutuneiden asemaa. Menettelyssä voidaan huomioida kaikki velat, ja näin ollen se tarjoaisi velkaantuneelle selkeän mahdollisuuden katkaista velkaantumiskierre.

Osana oikeuslaitostyöryhmän työtä on selvitetty mahdollisuutta lähetejärjestelmän perustamiseen, jonka avulla ulosotossa olevia velallisia voitaisiin ohjata tehokkaammin talous- ja velkaneuvontaan. Selvityksen mukaan lähetejärjestelmän kustannukset olisivat suuruudeltaan 60 000–80 000 euroa. Tämä taloudellinen panostus voisi edistää talousvaikeuksissa olevien kansalaisten hakeutumista talous- ja velkaneuvontapalvelujen piiriin sekä mahdollisesti velkajärjestelyyn.

Esitetty kokeilu aiheuttaisi merkittävän määrän tiedusteluja ulosottoon, koska sen soveltamiseen sisältyy monia kriteereitä, joiden täyttymistä velallisen on vaikea arvioida omalla kohdallaan. Lisäksi muutos aiheuttaisi neuvonnan tarvetta tilanteissa, joissa kysytään muutoksen vaikutuksista henkilökohtaiseen velkatilanteeseen kokonaisuudessaan. Ulosoton asiakkaina on jatkuvasti yli 250 000 kansalaista. Tiedustelujen määrään vaikuttaa se, kuinka selkeästi lakimuutoksesta viestitään, ja erityisesti se, miten selkeästi tuodaan esiin, millaiset velat jäävät muutoksen ulkopuolelle.

Ulosottolaitoksen työmäärä on suuri, ja resurssien käytön on oltava tehokasta. Virasto etsii aktiivisesti keinoja selviytyä nykyisistä tehtävistään käytettävissä olevin resurssein. Esitetty muutos vaikuttaisi Ulosottolaitoksen toimintaan ja aiheuttaisi merkittäviä lisäkustannuksia, vaikka muutos olisi voimassa vain neljän vuoden määräajan. Esityksessä on huomioitu tietojärjestelmämuutosten aiheuttamat kustannukset ulosotolle, noin 140 000–250 000 euroa. Lisäksi esityksessä on huomioitu muutoksen vaikutuksina henkilöstön kouluttamistarve sekä asiakaspalvelua edellyttävät

yhteydenotot ulosottoon. Kokeilun vaikutukset Ulosottolaitoksen talouteen ja henkilöstöresursseihin ovat kokonaisuudessaan huomattavat. Varovainen arvio lisääntyneen työmäärän kustannuksista on 350 000 euroa.

Ehdotettu muutos voi jossakin määrin lisätä ulosottomenettelyn kautta perittävien asioiden määrää. Velan kohdentaminen pääomalle ulosottomenettelyssä voi joissakin tapauksissa johtaa myös siihen, että velkaa ryhdytään hoitamaan tarkoituksellisesti ulosoton kautta.

Lausuntonne muutosehdotuksen kohdentamisesta kuluttajaluottoihin.

Teknisesti lain tarkoittamat kuluttajaluotot ovat erotettavissa saatavista, joihin lakia ei sovelleta. Yksittäisen kansalaisen näkökulmasta laki ei kuitenkaan ole selkeä eikä johdonmukainen. Tämä johtuu siitä, että samalla henkilöllä on usein samaan aikaan saatavia, joihin lakia sovelletaan, ja saatavia, joiden kohdentamiseen laki ei tuo muutosta. Ulosottooperusteen antamisajankohta määrittää melko satunnaisella tavalla ne kuluttajaluotot ja velalliset, joihin ehdotettua lakia sovellettaisiin.

Lausuntonne varojen kohdentamisjärjestyksen muuttamisen alkamisen edellytyksistä (kuluttajaluoton perimiseksi ollut vuoden aikana vähintään 9 kuukauden ajan voimassa toistuvaistulon ulosmittaus tai maksusuunnitelma, josta tulleet kertymät ovat lyhentäneet vain saatavan korkoa).

Esitys on sen kohdentamisen osalta hyvin perusteltu ja kannatettava. Esityksen kohdentamisella esitetyllä tavalla se kohdentuu velallisiin, jotka eivät tule ulosoton kautta maksamalla vapautumaan veloistaan. Muutos on toteuttavissa esityksen mukaisesti ulosotossa.

Lausuntonne varojen kohdentamiseen ehdotettujen muutosten vaikutuksesta velallisten ja velkojien asemaan. Arvioitko ehdotetuilla muutoksilla olevan sellaisia vaikutuksia, joita esitysluonnoksessa ei ole tunnistettu?

Muutoksen vaikutus velkojien maksuaikoihin ovat vähäisiä. Esityksestä käy ilmi, että maaliskuussa 2026 tietojärjestelmäpoiminnassa erottui esityksen ehdot täyttyviä tapauksia 22 000 velalliselle. Ulosottolaitos arvioi, että velallisen kokonaismäärä, joiden asemaan muutos tulisi vaikuttamaan, ei tulisi nousemaan paljon suuremmaksi kokeilun aikana. Kun huomioon otetaan kokeilusta Ulosottolaitokselle aiheutuvat kustannukset ja työmäärä, niin esityksen vaikutukset velallisten asemaan ovat vaatimattomia.

Lausuntonne varojen kohdentamista koskevan lain voimassaoloajasta.

-

2. Etäosallistuminen ja videotallenteen tekeminen

Lausuntonne etäosallistumista toimituksiin ja ulosottoselvitykseen koskevista ehdotuksista.

Ulosottolaitos kannattaa esitystä etäosallistumisen mahdollistamisesta ulosottotoimituksiin. Voimassa olevan sääntely on jäänyt jälkeen ulosottotoimen muuttuneesta toimintaympäristöstä. Ulosottolaitoksen tulkinnan mukaan ulosottoselvityksen toimittaminen etäyhteyden välityksellä ei ole nykyisin mahdollista muutoin kuin yksinkertaisissa asioissa.

Etäyhteyksien laajempi käyttöönotto edistäisi merkittävästi asianosaisten mahdollisuuksia osallistua täytöntöönpanotoimituksiin. Samalla se vastaisi Ulosottolaitoksen toimipaikkaverkoston supistumisesta aiheutuviin haasteisiin. Esitys on myös linjassa julkisen hallinnon strategisten tavoitteiden kanssa, joissa digitalisaation ja etäpalveluiden kehittäminen nähdään keskeisinä keinoina palveluiden saavutettavuuden turvaamiseksi. Etäpalveluilla varmistetaan palvelujen saatavuus myös niillä alueilla, joilta fyysiset toimipisteet vähenevät.

Ehdotetut muutokset ulosottokaaren 3 luvun 22 §:ään (toimituspaikka) ja 60 §:ään (ulosotto selvityksen toimittamistapa) ovat kokonaisuutena arvioiden hyvin onnistuneita ja perusteltuja. Sääntely jättää ulosottomiehelle riittävän harkintavallan arvioida etäyhteyden käytön tarkoituksenmukaisuutta kussakin yksittäistapauksessa.

Riskinä Ulosottolaitos tunnistaa sen, että etäyhteydellä toteutettavissa toimituksissa kasvaa mahdollisuus siihen, että asianosainen tallentaa toimituksen omatoimisesti ja saattaa julkaista sen oikeudettomasti. Tätä riskiä ei kuitenkaan voida kokonaan poistaa, vaan se on otettava huomioon arvioitaessa etäosallistumisen mahdollistamista yksittäisissä toimituksissa.

Ulosotto selvityspöytäkirjan allekirjoittamista koskevasta vaatimuksesta luopumista voidaan pitää perusteltuna. Menettely olisi tällöin yhdenmukainen muiden viranomaisten käytäntöjen kanssa. Esimerkiksi esitutkintalaissa ja ulkomaalaislaissa riittävänä pidetään sitä, että pöytäkirja luetaan tai muutoin annetaan asianosaiselle tarkastettavaksi. Ulosotto selvityspöytäkirjan allekirjoituksella ei ole itsenäistä oikeudellista merkitystä tietojen vahvistamisessa, vaan sen merkitys on ollut lähinnä psykologinen.

Lausuntonne videotallenteen tekemistä ja säilytysaikaa koskevasta ehdotuksesta.

Ulosottolaitos kannattaa myös videotallenteen tekemistä koskevaa sääntelymuutosta. Tallenteet voivat parantaa toimitusten jälkikäteistä arvioitavuutta, vähentää epäselvyyksiä toimitusten kulusta ja vahvistaa sekä asianosaisten että viranomaisten oikeusturvaa.

Luonnoksessa todetaan, että videotallenne ei korvaisi ulosottokaaren 3 luvun 26 §:ssä tarkoitettua toimitustodistajaa. Ulosottolaitos katsoo, että tietyissä tilanteissa toimitustodistajan käyttö voitaisiin korvata videotallenteella. Videotallenne ei kuitenkaan voisi korvata toimitustodistajaa niissä tilanteissa, joissa todistajan käyttö on lain mukaan pakollista, kuten tapauksissa, joissa ulosottomies menee velallisen tai sivullisen asuntoon näiden poissa ollessa.

Toimitustodistajan keskeinen tehtävä on toimia puolueettomana todistajana ja varmistaa toimituksen asianmukaisuus. Videotallenne ja toimitustodistaja palvelevat osittain eri oikeudellisia funktioita, mutta käytännössä laadukas kuva- ja äänitallenne voi joissakin tilanteissa vähentää todistajan käytön tarvetta. Tätä puoltavat erityisesti kustannus- ja tehokkuusnäkökohdat.

Tallenteiden luovuttamista koskevaa sääntelyä voidaan pitää onnistuneena. Luovutuksen rajoittaminen on tarpeen toimituksiin osallistuvien henkilöiden yksityisyyden ja henkilötietojen suojaamiseksi.

3. Muut ulosottokaaren muutokset

Lausuntonne muista ulosottokaareen ehdotetuista muutoksista.

Muiden ulosottokaareen esitettyjen muutosten tavoitteena on selkeyttää ulosottomenettelyä ulosoton asianosaisten oikeuksien turvaamiseksi. Ulosottolaitos pitää tavoitetta tärkeänä ja arvioi, että ulosottokaareen ehdotettujen muiden esitettyjen muutosten osalta ulosottomenettelyä koskevan sääntelyn selkeys lisääntyy.

Ulosottomenettelyssä myös yhtenä täytäntöönpanon välttelykeinona on havaittu, että työpaikkaa vaihdetaan useita kertoja lyhyen ajan sisällä ilmoittamatta siitä ulosottomiehelle aiheuttaen velkojille merkittäviä menetyksiä. Ehdotettua muutosta palkan ennakkoilmoituksen lähettämismenettelyn osalta pidetään tärkeänä myös edellä kuvatun välttelyn vähentämiseksi.

Ehdotetussa pykälässä (s.46) ei olisi rajoitettu sitä, kuka voi vaatia erottamisedun piiriin kuuluvien varojen palauttamista kuolinpesälle. Edellytyksenä olisi, että vaatimuksen tekijä pystyisi esittämään riittävän selvityksen erottamisedun piiriin kuuluvien kulujen määrästä. Tyypillisesti vaatimuksen esittäjä olisi kuolinpesän asioiden hoidosta vastaava osakas, joka myös vastaa kuolinpesälle osoitettujen laskujen maksusta. Vaatimuksen tekemiselle ei olisi asetettu määräaika, ja kuolinpesän osakas voisi esittää vaatimuksen kulujen palauttamisesta niin kauan kuin ulosmitatut varat ovat ulosoton hallussa. Erottamisedun piiriin kuuluvat pesänselvityskulut tulevat kuolinpesän maksettaviksi tyypillisesti pidemmän ajan kuluessa, eikä yksilöityä pyyntöä erottamisedun toteuttamiseksi olisi välttämättä mahdollista tehdä ulosmittauksen valitusajan puitteissa. Näin olisi erityisesti silloin, kun kuolinpesän omaisuuteen olisi kohdistettu ulosmittaus jo ennen vainajan kuolemaa tai pian vainajan kuoleman jälkeen. Erottamisetu voitaisiin toteuttaa tarvittaessa itseoikaisupäätöksellä, ellei itseoikaisulle ole 10 luvun 2 §:ssä tarkoitettua estettä.

Moni kuolinpesän osakas maksaa kuolinpesän pesänselvityksvelkoja omista varoistaan, jolloin kuolinpesän osakkaalla on saatava kuolinpesästä. Tällaisia tilanteita ilmenee lukuisia ulosottokäytännössä. Kuolinpesässä saattaa myös olla vaikeammin realisoitavaa omaisuutta kuin esimerkiksi ulosmitatut tilivarat. Erottamisetua koskevan muutosehdotuksen osalta ehdotetaan vielä harkittavaksi, tulisiko hallituksen esityksessä täsmentää ja selkiyttää menettelyä edellä kuvattujen tilanteiden osalta. Eli soveltaisiko erottamisetu myös edellä kuvatuissa tilanteissa sellaisenaan vai edellytetäänkö, että kuolinpesässä ei olisi muuta varallisuutta. Soveltaisiko ehdotettu säännös myös niihin tilanteisiin, missä kuolinpesän osakas on suorittanut ennakkoon kuolinpesän pesänselvityksvelkoja.

Ulosottokaaren 3 luvun 34 §:n osalta voisi harkita lisäystä. Ennakkoilmoitusta ei tarvitsisi lähettää myöskään, jos velallisen aikaisempi toistuvaistulon ulosmittaus on voimassa.

Minkkinen Veikko
Ulosottolaitos